

Zorgzame gemeenschappen

Inspiratiedocument Community care

Versie: juni 2024

Welkom

Welkom in het levend inspiratiedocument over community care: zorg in de gemeenschap door de gemeenschap. Zorg betekent hier ondersteuning van mensen bij het leven in- en deelnemen aan de samenleving (wonen en woonomgeving, onderwijs, arbeid, verkeer en vervoer, vrienden en kennissen, recreatie en vrije tijd, gezondheid) door de samenleving zelf.

Dit document is voor iedereen die wil starten of al bezig met een community care initiatief.

Van Zorg naar Gewoon Leven

Dit inspiratiedocument is gemaakt door koplopers op het gebied van Community care in samenwerking met Zilveren Kruis Zorgkantoor.

Levend inspiratiedocument

Een levend inspiratiedocument betekent dat we iedereen uitnodigen om het te verrijken. Deel je feedback en input via info@vanzorgnaargewoonleven.nl

Ook voor vragen over (deelname aan) het programma reablement kun je hier terecht.

← Navigatie.

Hier zie je een navigatiebalk zodat je zonder moeite naar diverse hoofdstukken kunt navigeren. Wil je terug naar de inhoudsopgave? Klik dan op het

huisje. Als je op de cijfers klikt, verplaats je per hoofdstuk. Wanneer je op de pijlen klikt, verken je elke pagina in dit document.

Inhoud

1. Van Zorg naar Gewoon Leven

2. Community care

2.1 Definitie

2.2 Drie dimensies van community care

2.3 Succesfactoren

2.4 Aan de slag: ABCD-aanpak

2.5 Programma community care

3. Goede voorbeelden

3.1 Initiatieven in beeld

4. Boeiende bronnen en literatuur

1. Van Zorg naar Gewoon Leven

Wil je meer weten over de beweging van Zorg naar Gewoon Leven?

→ [ga naar de website vanzorgnaargewoonleven.nl](https://vanzorgnaargewoonleven.nl)

1

2

3

4

1. Van Zorg naar Gewoon Leven

Van Zorg naar Gewoon Leven

We zien landelijk een maatschappelijke beweging waarbij hulp- en zorgverleners de beweging maken van Zorg naar Gewoon Leven. In deze beweging staat het gewone leven en dat wat dit waardevol maakt centraal; en dat is voor iedereen anders.

Onze droom

Wij dromen van een samenleving waarin zorgen voor elkaar normaal is.

Een samenleving waar iedereen zo veel als mogelijk zelfredzaam is, eigen keuzes maakt en zelf de regie heeft.

Ouderen, hun netwerk, de gemeenschap en organisaties, regelen gezamenlijk de benodigde ondersteuning en zorg.

We vinden dit belangrijk

Zo houden we de hulp en zorg toegankelijk voor iedereen die dat echt nodig heeft en nemen we met elkaar de verantwoordelijkheid voor kwetsbare inwoners in onze maatschappij. Veel hulpvragen hebben geen zorgantwoord nodig. We zoeken hiervoor een passend, betaalbaar en duurzaam antwoord.

The illustration is divided into two parts. The top part shows a woman in a pink shirt and white pants painting a blue house with a red roof. A green bush is next to the house. The bottom part shows two women walking towards the left. One woman is wearing a pink jacket and a white bag, and the other is wearing a blue jacket and a white bag. They are walking on a red circular background.

We spelen in op grote ontwikkelingen

Visie, werkwijze en houding
om zelf- en samenred-
zaamheid te stimuleren.

Technologie als middel om
zelf- en samenredzaamheid
te stimuleren.

Zorgzame gemeenschappen:
zorg door de gemeenschap
voor de gemeenschap.

We delen goede voorbeelden uit onze praktijk. We nemen hierbij passende zorg als uitgangspunt

“Waardegedreven zorg,
komt samen met- en
rondom de cliënt en vindt
plaats op de juiste plek.”

- Verpleegzorg
- Verpleegzorg thuis
- Wijkverpleging

Leiderschap: Cultuurverandering die nodig is om de beweging te maken.

Zorginkoop: Inkoop die aansluit bij de beweging die we maken.

Woonzorgroutekaart: Woonzorgaanbod dat de beweging mogelijk maakt.

2. Community care

1

2

3

4

2.1 Definitie

Wat is community care?

Community care betekent letterlijk: zorg in de gemeenschap door de gemeenschap. Zorg betekent hier ondersteuning van mensen bij het leven in- en deelnemen aan de samen- leving (wonen en woonomgeving, onderwijs, arbeid, verkeer en vervoer, vrienden en kennissen, recreatie en vrije tijd, gezondheid) door de samenleving zelf.

1. Inwonerorganisaties of zorgcoöperaties

Inwonerorganisaties in een dorp of wijk die de belangen van de inwoners behartigen en inwoners samenwerken om welzijn, ondersteuning en zorg te coördineren en te organiseren. Formele en informele organisaties spelen een ondersteunende/volgende rol.

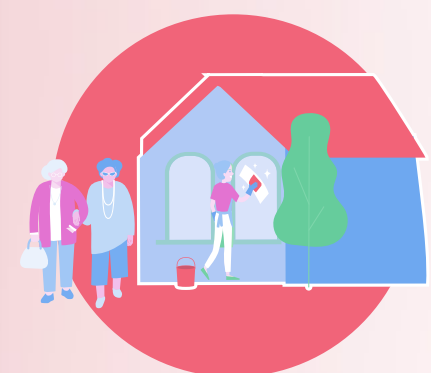
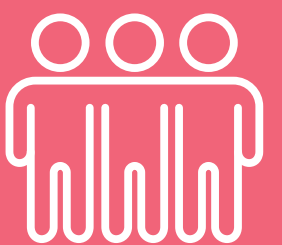
2. Fysieke communities

Toekomstbestendige woningen of gebouwen waar organisaties en inwoners samenwerken om ontmoeting, welzijn, ondersteuning en zorg te organiseren zodat mensen langer en vitaler zelfstandig wonen.

3. Steunstructuren

Dorp- of wijkgebonden samenwerkingsstructuren tussen informele en formele (zorg)organisaties en inwoners(iniatieven) om ontmoeting, welzijn, ondersteuning en zorg te organiseren zodat mensen langer en vitaler zelfstandig wonen.

1

2

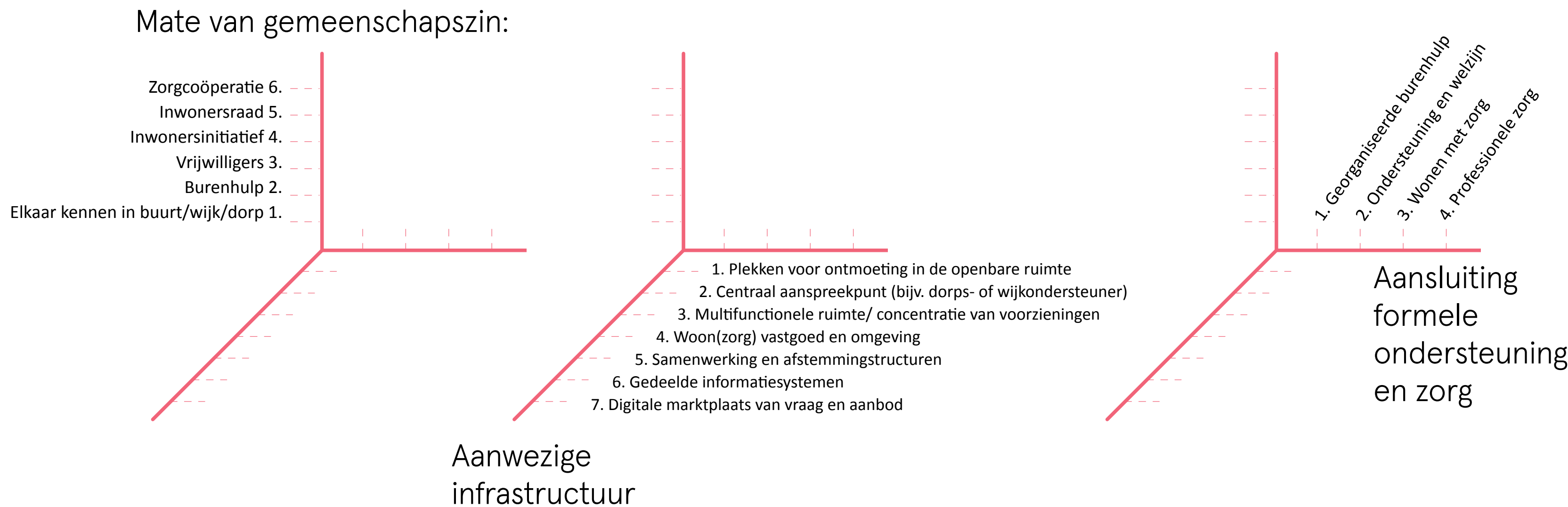
3

4

2.2 Drie dimensies van community care

Community care is een benadering waarbij de **gemeenschap zoveel als mogelijk zelf de zorg en ondersteuning in- en met de gemeenschap organiseert. We zien drie dimensies waar langs community care initiatieven zich ontwikkelen.**

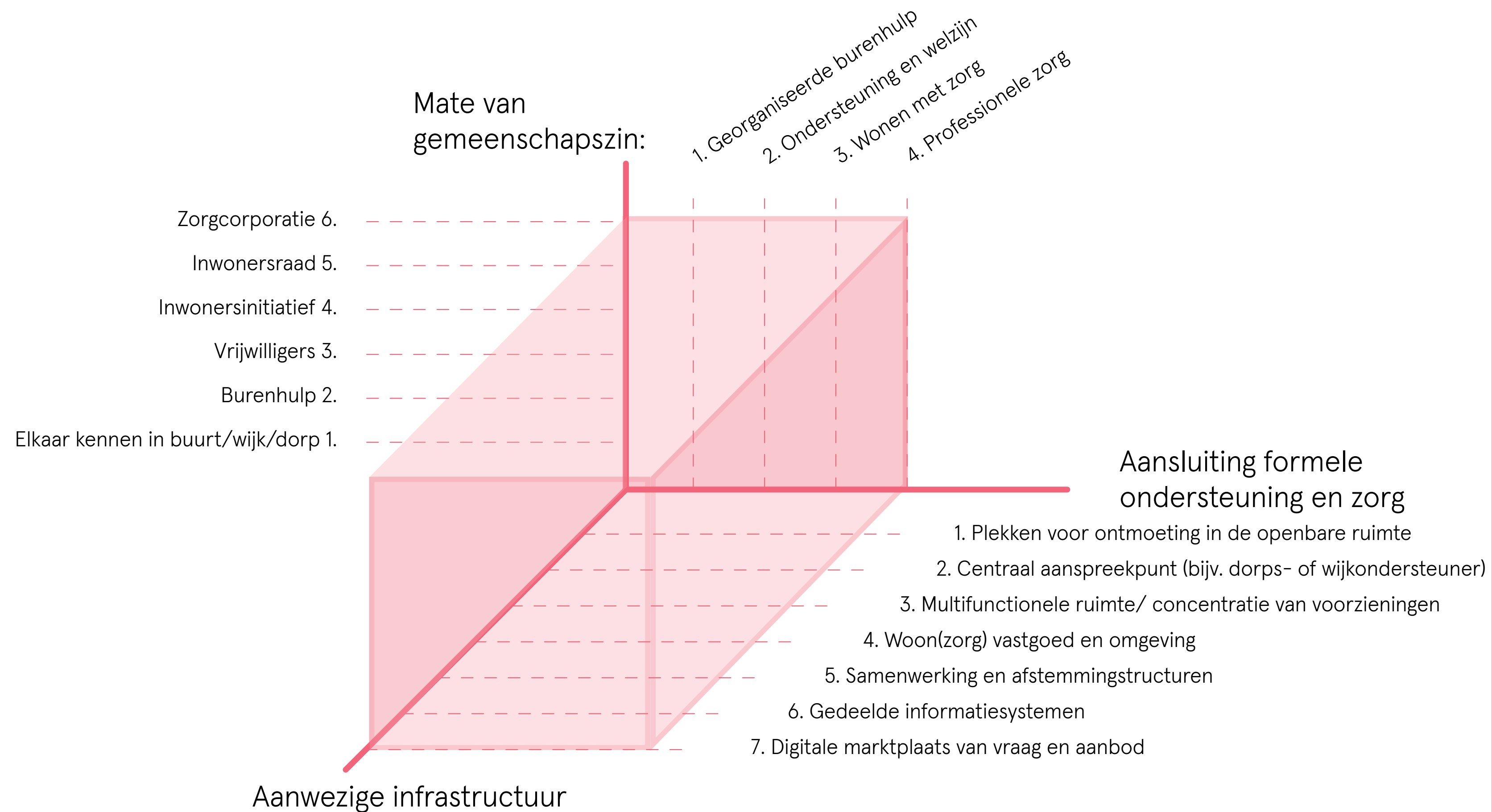

Model: drie dimensies voor community care © Weyond

Mate van gemeenschapszin: de mate waarin de gemeenschap betrokken is bij en verantwoordelijkheid neemt voor de zorg en ondersteuning van haar leden. Het omvat de onderlinge verbondenheid, solidariteit en actieve participatie binnen de gemeenschap.

Aanwezige infrastructuur: fysieke, organisatorische of digitale faciliteiten die beschikbaar zijn om community care te ondersteunen. Het omvat bijvoorbeeld de aanwezigheid van ruimtes voor gemeenschapsactiviteiten, transportmogelijkheden, informatiesystemen en samenwerkingsstructuren.

Aansluiting formele ondersteuning en zorg: samenwerking en afstemming tussen de gemeenschap en de formele zorg- en ondersteuningsdiensten die worden aangeboden door professionele zorgverleners en instanties. Het gaat om het creëren van een soepele overgang en complementariteit tussen de informele en formele zorg.

Model: drie dimensies voor community care © Weyond

Mate van gemeenschapszin:

de mate waarin de gemeenschap betrokken is bij en verantwoordelijkheid neemt voor de zorg en ondersteuning van haar leden. Het omvat de onderlinge verbondenheid, solidariteit en actieve participatie binnen de gemeenschap.

Aanwezige infrastructuur:

fysieke, organisatorische of digitale faciliteiten die beschikbaar zijn om community care te ondersteunen. Het omvat bijvoorbeeld de aanwezigheid van ruimtes voor gemeenschapsactiviteiten, transportmogelijkheden, informatiesystemen en samenwerkingsstructuren.

Aansluiting formele ondersteuning en zorg:

samenwerking en afstemming tussen de gemeenschap en de formele zorg- en ondersteuningsdiensten die worden aangeboden door professionele zorgverleners en instanties. Het gaat om het creëren van een soepele overgang en complementariteit tussen de informele en formele zorg.

2.3 Succesfactoren

Vanuit de ervaringen die zijn opgedaan binnen de bestaande community care initiatieven kunnen we de volgende succesfactoren afleiden:

1. Bekend maakt bemind:

sluit aan bij communities die al bestaan; dit kan een kerk of moskee zijn. Maar ook een buurtvereniging of actieve sportclub.

2. Erken de influencer:

iedere gemeenschap heeft zijn informele burgemeesters. Laat de beïnvloeders binnen een gemeenschap een rol vervullen in het bij elkaar brengen van mensen.

3. Ga in gesprek:

organiseer een dialoog om behoeften in kaart te brengen; bijvoorbeeld: 'Hoe willen we hier samenleven?' of 'Hoe willen we oud worden in ons dorp?'

4. Start klein:

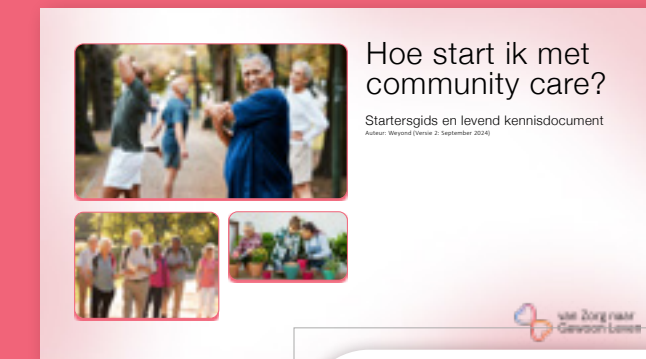
kies een onderwerp om mee aan de slag te gaan, waar veel behoefte aan is, waar de nood hoog is, of waar veel energie voor is om mee aan de slag te gaan.

5. Herkenbare schaal:

kijk naar de logische grenzen van een community: een straat, wijk of dorp. Een gebied met 8000-10.000 inwoners is een schaal waarin de samenhang van de community het best gedijt.

6. Maak het leuk met elkaar:

laat mensen merken hoe fijn het is om iets voor elkaar te doen. Deel successen, sta stil bij wat je bereikt in de gemeenschap.

→ Download startersgids

7. Centraal aanspreekpunt:

een aanspreekpunt, bijvoorbeeld een dorpsondersteuner of buurtconciërge kan helpen bij het verbinden en maakt vraag en aanbod inzichtelijk.

8. Wees eigenwijs:

community care staat soms haaks op hoe dingen nu georganiseerd zijn, laat je niet remmen door conventies. Ga in gesprek met ambtenaren, beleidsmakers om ruimte te maken voor wat lokaal past.

9. Communiceer:

houd mensen op de hoogte van de stappen die je zet.

10. Geef het tijd:

het tot stand komen van community care heeft tijd nodig. Raak niet te snel gedemotiveerd.

2.4 Aan de slag: de ABCD-Aanpak

ABCD staat voor Asset Based Community Development. ABCD is het proces dat mensen samenbrengt om in hun buurt, wijk of dorp zelf en samen verandering tewegg te brengen. Werken vanuit ABCD is duurzaam werken aan sterke en verbonden buurtgemeenschappen.

Meer weten over ABCD? [Klik hier!](#)

Iedereen kan bijdragen.

Er zijn geen doelgroepen, maar wel aandacht voor inclusiviteit.

Belangrijkste elementen van ABCD:

Maak de onzichtbare krachten zichtbaar.

Alles is er al, vaak hoeft er niets toegevoegd te worden.

Gebruik de kracht van verhalen.

Storytelling helpt bij het verbinden.

Je kunt mensen niet beter maken.

Maar iedereen heeft het recht om naar eigen vermogen zijn of haar eigen leven te leiden.

Start niet met een plan, maar met een kopje koffie.

Het gaat niet om een project, maar om het verbinden van mensen.

Ga altijd uit van de krachten en vermogens van de mensen in een wijk.

Waarom vergaderen als je ook feest kan vieren?

Maak gebruik van luchtige, energie-gevende ontmoetingen.

1

2

3

4

2.5 Programma community care

Het programma community care heeft als doel om de ontwikkeling van community care in de 11 zorgkantoorregio's te versnellen.

Wat:

Het programma community care heeft als doel om de ontwikkeling van community care in de 11 zorgkantoorregio's te versnellen.

Waarom:

Ons hoger doel realiseren:

Mensen leven in een gemeenschap waar zorgen voor en met elkaar normaal is.

En mede daardoor ons tweede doel realiseren:

Beschikbaarheid en toegankelijkheid van zorg borgen, voor de ouderen van nu en in de toekomst.

Wie:

Het programma is voor iedereen die wil starten of bezig is met een community care initiatief.

- Inwonerinitiatieven, inwoners die willen starten?
- Woon-, leef- en zorgorganisaties
 - Bestuur, directie, management
 - Projectleiders en programmamanagers
 - Kwartiermakers, dorpsondersteuners
- Kennisorganisaties en instituten

Hoe:

1. Lerend netwerk: platform (fysiek en online)

Een lerend netwerk over de 11 zorgkantoorregio's heen op thema, categorie of logisch gevormde clusters. Gecombineerd met een digitaal platform waar initiatieven hun kennis, middelen en ervaringen delen, ondersteunt door een kennisplatform: als het ware een 'openbare Wikipedia' over community care.

2. Lange termijn denk én doe tafel

Een club mensen die probeert vanuit de ervaringen van het lerend netwerk voor de lange termijn oplossingen te bedenken binnen én buiten het systeem m.b.t. lange termijn thema's (bijv. beleid en financierbaarheid van community care, kennisvergroting bij inwoners, urgentiebesef in de samenleving, betrekken van de eerste lijn).

3. Sturing op de ontwikkeling door Zilveren Kruis Zorgkantoor

Het stimuleren tot ontwikkeling en verbreding van (succesvolle) initiatieven op het gebied van community care in de Zilveren Kruis zorgkantoorregio's. Vanuit gezamenlijke kaders (boven)regionaal- en projectniveau sturen op resultaat. .

Benieuwd naar het community care programma van 2024?

→ Download nu het programma

3. Goede voorbeelden

1

2

3

4

3.1 Initiatieven in beeld

Het Zilveren Kruis heeft 11 zorgkantoorregio's. Binnen en buiten deze regio's worden verschillende initiatieven ontplooid die gericht zijn op community care. We zien drie categorieën initiatieven:

 1. Inwonerorganisaties of zorgcoöperaties:

inwonerorganisaties in een dorp of wijk die de belangen van de inwoners behartigen en inwoners samenwerken om welzijn, ondersteuning en zorg te coördineren en te organiseren. Formele en informele organisaties spelen een ondersteunende/ volgende rol.

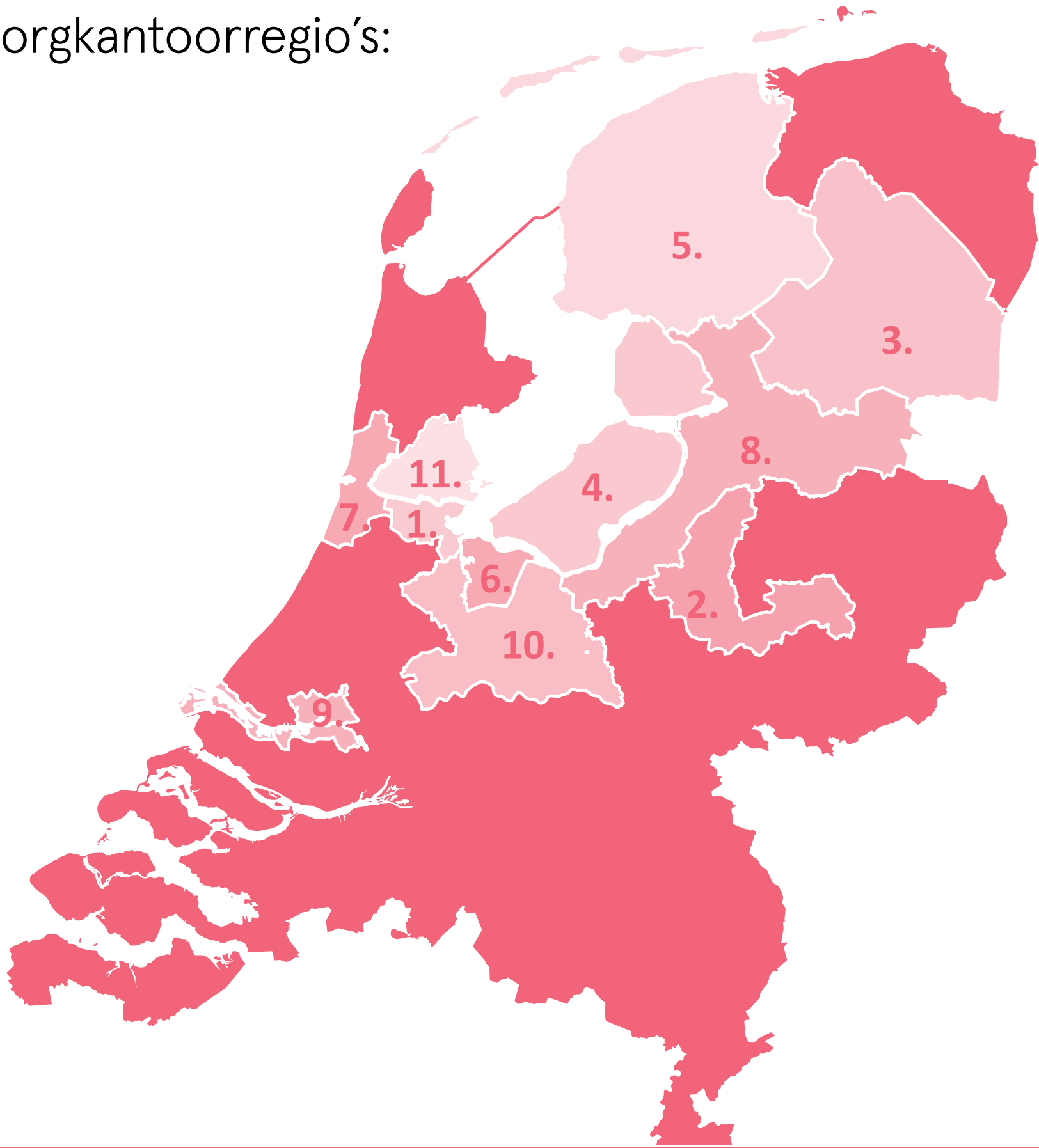
 2. Fysieke communities:

toekomstbestendige woningen of gebouwen waar organisaties en inwoners samenwerken om ontmoeting, welzijn, ondersteuning en zorg te organiseren zodat mensen langer en vitaler zelfstandig wonen.

 3. Steun-structuren:

dorp of wijkgebonden samenwerkings-structuren tussen informele en formele (zorg)organisaties en inwoners(initiatieven) om ontmoeting, welzijn, ondersteuning en zorg te organiseren zodat mensen langer en vitaler zelfstandig wonen.

11 zorgkantoorregio's:

1. Amsterdam	6. Gooi & Vechtstreek	10. Utrecht
2. Apeldoorn/ Zutphen	7. Kennemerland	11. Zaanstreek/ Waterland
3. Drenthe	8. Noord-Veluwe/ Zwolle/ IJssel-Vecht	
4. Flevoland	9. Rotterdam	
5. Friesland		

1. Inwonerorganisaties of zorgcoöperaties

1. Austerlitz Zorgt

Landelijk netwerk

Austerlitz Zorgt is een zorgcoöperatie die zorg en welzijn in het dorp regelt en samenwerkt met lokale partners en vrijwilligers.

→ Meer informatie

3. Dorpsbelang Vledder

Dorpsbelang Vledder

behartigt de belangen van de inwoners en het dorp Vledder en bevordert de leefbaarheid, samenwerking en sociale cohesie.

→ Meer informatie

2. NLZVE (Nederland Zorgt Voor Elkaar)

Landelijk netwerk van bewoner-initiatieven in welzijn, wonen en zorg voor het delen van kennis, ervaringen, knelpunten, oplossingen en onderzoek van en voor bewoner-initiatieven in welzijn, zorg en wonen.

Locatie: Heel Nederland

→ Meer informatie

4. Zorgzame dorpen Groningen

Een netwerk van dorpen en organisaties dat zich inzet voor het bevorderen van de leefbaarheid, sociale cohesie en zorgzame gemeenschappen. Het netwerk stimuleert lokale initiatieven en faciliteert kennisuitwisseling en samenwerking tussen de dorpen en betrokken partijen.

→ Meer informatie

5. Voorzorgcirkels

Een georganiseerd netwerk van vertrouwde mensen die vooraf zorg en ondersteuning plannen voor een mogelijk zorgbehoevend individu.

→ Meer informatie

6. Buurtcoöperatie Apeldoorn-Zuid: Zuid doet samen

Een buurtorganisatie die via huisbezoeken met bewoners in gesprek gaat om te achterhalen wat ze nodig hebben en hoe ze een bijdrage kunnen leveren aan de buurt, met Ons Honk als centrale locatie.

→ Meer informatie

7. Dorpscoöperatie Hollandscheveld Verbindt

Een actieve dorpscoöperatie met achthonderd leden organiseert sinds 2014 zorg en welzijn vanuit de gemeenschap in samenwerking met de gemeente, zorgverzekeraar en zorgorganisaties.

→ Meer informatie

Community care initiatieven in kaart

2. Fysieke communities

1. Knarrenhof

Een woongemeenschap waarin senioren zelfstandig wonen, maar ook de mogelijkheid hebben om samen te komen, elkaar te ondersteunen en sociale verbindingen te creëren.
Locatie: Heel Nederland

→ Meer informatie

2. Twentse Noabers Hoven

Kleinschalige, gemeenschapsgerichte woonprojecten waarin buurtbewoners elkaar ondersteunen, sociale contacten stimuleren en een gevoel van saamhorigheid bevorderen.

→ Meer informatie

3. Liv inn

Toekomstgerichte woningen met mooie leefruimtes voor ouderen, waarbij je zorg kunt krijgen als dat nodig is en de bewoners aan het roer staan.

→ Meer informatie

4. Thuis plusflats Rotterdam

Huurwoningen met ter plekke een kantoor van een zorgorganisatie voor snelle hulp en vaste contactpersoon voor bewoners.

→ Meer informatie

5. Lang Leven Thuisflats in Amsterdam

Speciaal ontworpen en aangepaste woningen die ouderen in staat stellen om langer zelfstandig thuis te blijven wonen met de nodige zorg en ondersteuning.

→ Meer informatie

6. De grachtenpromenade

Samen met familie, naasten en samenwerkers wordt invulling gegeven aan het leven, wonen en zorg. De gemeenschap van de woning bepaalt hoe wonen en leven eruitziet. Iedere dag wordt gekleurd door de verschillende individuen die er werken en wonen en niet door de structuren van de organisatie.

→ Meer informatie

**Community care
initiatieven in kaart**

1

2

3

4

Lang leven Thuisflats Amsterdam

Bestaande bouw 'senior proof' maken om het langer zelfstandig wonen van ouderen te bevorderen. Met de bewoners kijken zij waar zij tegen aanlopen bij het dagelijks leven en wat hen helpt om langer zelfstandig te kunnen blijven wonen.

- Preventie en "positieve gezondheid" door inzet op activering, ontmoeting, leuke activiteiten en vroegsignalering
- Communitybuilding
- Zorg op maat en in samenhang vanuit de domeinen WLZ (VPT/MPT), ZvW en WMO
- Ontmoeting en geschikte ontmoetingsruimte(n)
- Fysieke toegankelijkheid en veiligheid (braak, vallen, brand) in en om de flat
- Samenwerking met organisaties en bedrijven in de omgeving: toevoegen van diensten en activiteiten

"Deze 'Lang Leven Thuisflat en -buurt community' heeft bereikt dat ouderen een leven lang in de flat kunnen blijven wonen."

1

2

3

4

3. Steunstructuren

1. Austerlitz Zorgt

Landelijk netwerk

Austerlitz Zorgt is een zorgcoöperatie die zorg en welzijn in het dorp regelt en samenwerkt met lokale partners en vrijwilligers.

→ Meer informatie

3. Dorpsbelang Vledder

Dorpsbelang Vledder

behartigt de belangen van de inwoners en het dorp Vledder en bevordert de leefbaarheid, samenwerking en sociale cohesie.

→ Meer informatie

2. NLZVE (Nederland Zorgt Voor Elkaar)

Landelijk netwerk van bewoner-initiatieven in welzijn, wonen en zorg voor het delen van kennis, ervaringen, knelpunten, oplossingen en onderzoek van en voor bewoner-initiatieven in welzijn, zorg en wonen.

Locatie: Heel Nederland

→ Meer informatie

4. Zorgzame dorpen Groningen

Een netwerk van dorpen en organisaties dat zich inzet voor het bevorderen van de leefbaarheid, sociale cohesie en zorgzame gemeenschappen. Het netwerk stimuleert lokale initiatieven en faciliteert kennisuitwisseling en samenwerking tussen de dorpen en betrokken partijen.

→ Meer informatie

5. Voorzorgcirkels

Een georganiseerd netwerk van vertrouwde mensen die vooraf zorg en ondersteuning plannen voor een mogelijk zorgbehoevend individu.

→ Meer informatie

6. Buurtcoöperatie Apeldoorn-Zuid: Zuid doet samen

Een buurtorganisatie die via huisbezoeken met bewoners in gesprek gaat om te achterhalen wat ze nodig hebben en hoe ze een bijdrage kunnen leveren aan de buurt, met Ons Honk als centrale locatie.

→ Meer informatie

7. Dorpscoöperatie Hollandscheveld Verbindt

Een actieve dorpscoöperatie met achthonderd leden organiseert sinds 2014 zorg en welzijn vanuit de gemeenschap in samenwerking met de gemeente, zorgverzekeraar en zorgorganisaties.

→ Meer informatie

**Community care
initiatieven in kaart**

1

2

3

4

“Via het TouwTeam werd Marja aan ons voorgesteld. Een ontzettend aardige en lieve vrijwilliger. Dit was voor mij zo’n opluchting. Na al die jaren zorgen, had ik elke week een moment voor mezelf.”

Steunsystemen (Utrecht)

In verschillende stad- en dorpskernen worden steunsystemen ontwikkelt met als doel langer thuis, ook wanneer er een (zorg)vraag ontstaat in het huishouden.

Ouderen en mensen met chronische zorg- en/of begeleidingsvraag met (zorg)vraag kunnen terecht bij een lokaal centraal ondersteuningspunt (bijv. ‘Ik ben eenzaam’, ‘Ik kan geen boodschappen doen’, ‘Ik heb dementie’).

Vanuit dit centrale ondersteuningspunt wordt gekeken welke oplossingen er zijn om hem/haar zelfstandig thuis te laten zijn (bijv. een leuk contact met iemand anders in de gemeenschap, domotica, informatie, thuiszorg). Dit steunsysteem gaat ervanuit dat de lokaal gewortelde VVT-locatie een centrale rol vervult in de gemeenschap.

1. Gids/adviesfunctie: centraal ondersteuningspunt die het speelveld van voorzieningen en mogelijkheden (informeel en formeel) overziet.
2. Een reismaatje: iemand die de klantreis volgt, wanneer nodig meekijkt, evalueert en meedenkt over volgende stappen.
3. Een hoeder van de buurtgemeenschap waar hulpvragers en aanbieders elkaar vinden rondom huishoudelijke-, mobiliteits-, vitaliteits-, sociale- en zorgvragen.
4. Een voortrekker in de samenwerking tussen lokale en regionale of landelijke aanbieders met oplossingen voor eerdergenoemde vragen.

4. Boeiende bronnen en literatuur

1

2

3

4

4. Boeiende bronnen en literatuur.

Deskresearch

- 12 technologische ontwikkelingen in de zorg, Vilans (2020)
- Arbeidsmarkt informatie zorg en welzijn, Prognosemodel ZW (2023)
- Brochure: De Thuisplusflat, fijn wonen voor ouderen met zorg en activiteiten dichtbij, gemeente Rotterdam (2023).Domeinoverstijgend samenwerken in de praktijk, Significant Public (2021)
- Cijfers en feiten ouderen in Nederland, Ministerie van VWS (2023)
- Community care, de uitdaging voor Nederland, Verwey Jonker (2003)
- De dorpsondersteuner, NLZVE (...)
- De schaal van netwerkzorg, Vilans (2021)
- Monitor zorgzame gemeenschappen, NLZVE (2020)
- Nieuw arbeidsmarktprognose zorg en welzijn, kamerbrief 22 maart 2023, Ministerie van VWS (2023)
- Prognose intervallen, bevolking per 1 januari 2011-2060, CBS (2023)
- Zorgzame buurten, Synthese
- Zorgzame buurten, inspirerende initiatieven die het systeem trotseren, NLZVE, Vilans en Movisie (2023)
- Zorgzame dorpen Groningen – handig boekje voor zorgzame initiatiefnemers (2016)

Diepte-interviews

- Vilans
- NLZVE
- Austerlitz Zorgt
- Voorzorgcirkels

Visiesessies

- Visie en ontwikkelbijeenkomst met meer dan 35 vertegenwoordigers van 20 (startende) community care initiatieven